

Virkistyvät eurovaalit

Suomalaiset suuntaavat vaaliurnille
aiempaa runsaslukuisemmin

Ilkka Haavisto
Tutkimuspäällikkö, EVA

ilkka.haavisto@eva.fi
@haavisto_ilkka
www.eva.fi

- Suomalaisista 56 prosenttia ilmoittaa äänestävänsä varmuudella europarlamenttivaaleissa. Äänestämistään varmana pitävien osuus on viime vuosien vaaleissa ennustanut hyvin toteutunutta äänestysaktiivisuutta.
- Kuudesta suurimmasta puolueesta vähiten äänestämistään varmana pitäviä kannattajia on SDP:llä (53 %) ja perussuomalaisilla (55 %).
- Kolme neljästä (73 %) katsoo, että Euroopan parlamentti on keskeinen poliittinen päätöksentekuelin, joka vaikuttaa laajasti myös meidän oloihimme.
- Selvä enemmistö (61 %) arvioi, että EU:n jäsenyydestä on Suomelle enemmän hyötyä kuin haittaa.

EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen tulokset kertovat, että äänestysaktiivisuus sunnuntain europarlamenttivaaleissa saattaa nousta reippaasti edellisistä eurovaaleista. Yli puolet (56 %) suomalaisista ilmoittaa äänestävänsä varmuudella europarlamenttivaaleissa (Kuvio 1), mikä lupaa europarlamenttivaaleille jo tyypilliseksi muodostunutta hieman yli 40 prosentin äänestysaktiivisuutta selvästi korkeampaa äänestysprosenttia. Neljäsosa (24 %) pitää äänestämistään todennäköisenä, 13 prosenttia ilmoittaa jättävänsä äänestämättä joko todennäköisesti tai varmuudella ja loput 7 prosenttia ei arvioi äänestysvarmuuttaan lainkaan.

Viime vuosien vaaleissa äänestämistään Arvo- ja asennetutkimuksessa varmana pitäjien osuus (Kuvio 2) on vastannut varsin hyvin sittemmin toteutunutta äänestysaktiivisuutta. Kevään 2023 eduskuntavaalien äänestysprosentti oli 72, kun saman kevään Arvo- ja asennetutkimuksessa varmuudella äänestämään aiko-

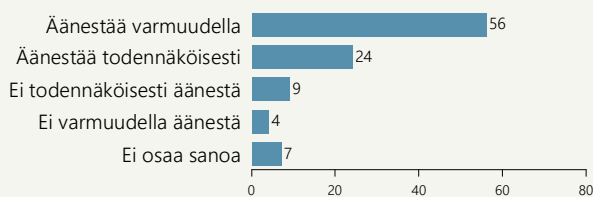
neita oli 74 prosenttia. Alkuvuodesta 2022 pidettyjen aluevaalien äänestysprosentti oli 48. Tuoloin varmuudella uurnille sanoi menevänsä samaten 48 prosenttia suomalaisista. Aiempien havaintojen valossa vaikuttaakin todennäköiseltä, että europarlamenttivaalien äänestysaktiivisuus loikkaa viime vaalien 43 prosentista lähelle 50 prosentin haamurajaa tai jopa sen yli. Sitä korkeammalle äänestysaktiivisuus on noussut vain Suomen ensimmäisissä, vuoden 1996 europarlamenttivaaleissa, joissa äänensä antoi 60 prosenttia äänioikeutetuista.

Kaikkein innokkaimmin eurovaaliuurnille ovat suuntaamassa RKP:n kannattajat¹, joista 87 prosenttia ilmoittaa äänestävänsä varmuudella. Äänestämistään varmana pitävien osuus on väestön keskiarvoa suurempi myös kokoomuksen (73 %), vihreiden (73 %), keskustan (70 %) ja vasemmistoliiton (67 %) äänestäjien parissa (Kuvio 3).

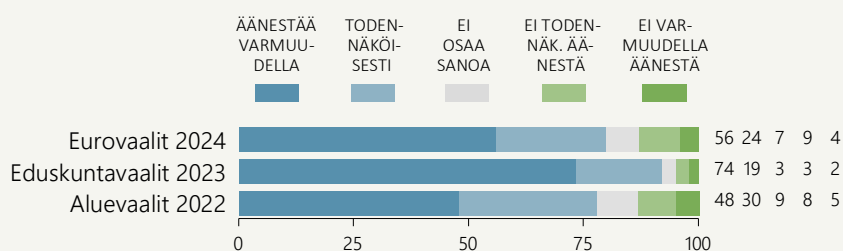
Sen sijaan äänestysinto on näitä ryhmiä selvästi vaisumpaa perussuomalaisten (55 %) ja SDP:n (53 %) kannattajien parissa, vaikka yksi keskeisimmistä vaalien puheenaiheista on ollut niin kutsutun laitaoikeiston nousu ja sosiaalidemokraattien kampanja, jossa puolue asettuu vastustamaan laitaoikeistoa.

Suomessa tämä kilvoittelu ei näytä pääseen vauhtiin ainakaan vielä maaliskuun toisella puoliskolla, jolloin kevään 2024 Arvo- ja asennetutkimus toteutettiin. Tulos povaakin näille kahdelle puolueelle kokoaan vaatimat-

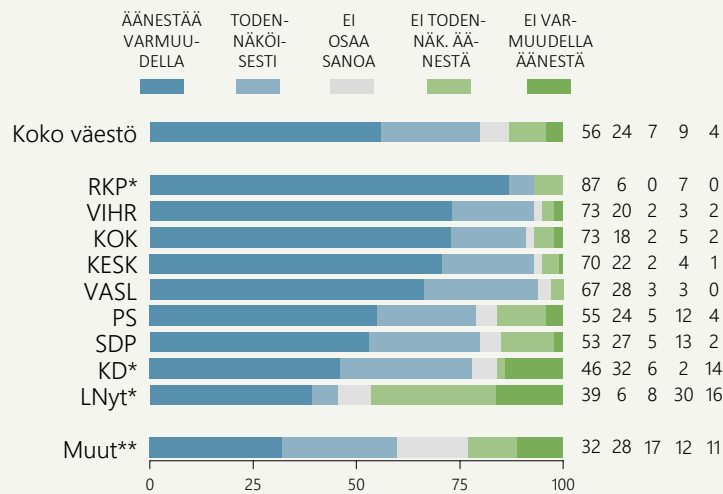
Kuvio 1. Kuinka todennäköisesti äänestää kesäkuussa järjestettävissä europarlamenttivaaleissa (%)

Kuvio 2. Kuinka todennäköisesti äänestää europarlamenttivaaleissa: vertailu viimeaikaisia muita vaaleja edeltäneisiin äänestysaikomuksiin (%)

Kuvio 3. Kuinka todennäköisesti äänestää europarlamenttivaaleissa: puolueiden äänestäjäryhmien arviot (%)

* Puolueen tulos on pienestä vastaajamäärästä johtuen vain suuntaa antava.

** Muut-ryhmä sisältää yhteenlaskettuna vailla poliittista kantaa olevat sekä kantaansa ilmaisemattomat, ts. ryhmät ”jokin muu”, ”en äänestäisi lainkaan”, ”en osaa sanoa” sekä ”en halua sanoa”. Puoluekantaluokitus perustuu eduskuntavaaleissa äänestämistä koskevaan kysymykseen (”Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, minkä puolueen ehdokasta äänestäisit?”).

tomampaa vaalitulosta, mikäli puolueet eivät kampanjoinnissaan ole kyenneet kirimään ja vakuuttamaan kannattajiaan eurovaalien tärkeydestä.

Nykyisin vailla euroedustajia olevien ja eurovaaleihin vaaliiton solmineiden kristillisdemokraattien (46 %) ja Liike Nytin (39 %) äänestäjiä eurovaalit inspiroivat selvästi muita kannattajaryhmiä vähemmän. Äänikynnys Euroopan parlamenttiin on korkealla, mikä saattaa osaltaan lannistaa pienimpien eduskuntapuolueiden kannattajia.

Näiden puolueiden kannattajien vähäisempiä äänestysaikeita voi selittää myös ryhmien keskimääräistä varautuneempi suhtautumiseen EU:hun.² Koko väestön tasolla alle puolet (48 %) Suomen EU-jäsenyyteen kielteisesti suhtautuvista ja vain reilu kolmasosa (36 %) siihen neutraalisti suhtautuvista ilmoittaa äänestävänsä varmuudella eurovaaleissa (ks. Kuvioliite). Myönteisesti EU:hun suhtautuvat aikovat äänestää selvästi vilkkaammin kuin siihen neutraalisti tai kielteisesti suhtautuvat,

sillä varmuudella EU-myönteisistä ilmoittaa äänestävänsä kaksi kolmasosaa (65 %)

Perussuomalaisten kannattajat ovat poikkeus pääsääntöön, sillä ryhmästä löytyy paljon varmuudella eurovaaleissa äänestävänsä ilmoittavia, joiden perussuhtautuminen EU:hun on neutraali tai kielteinen.

EU on entistä tärkeämpi areena

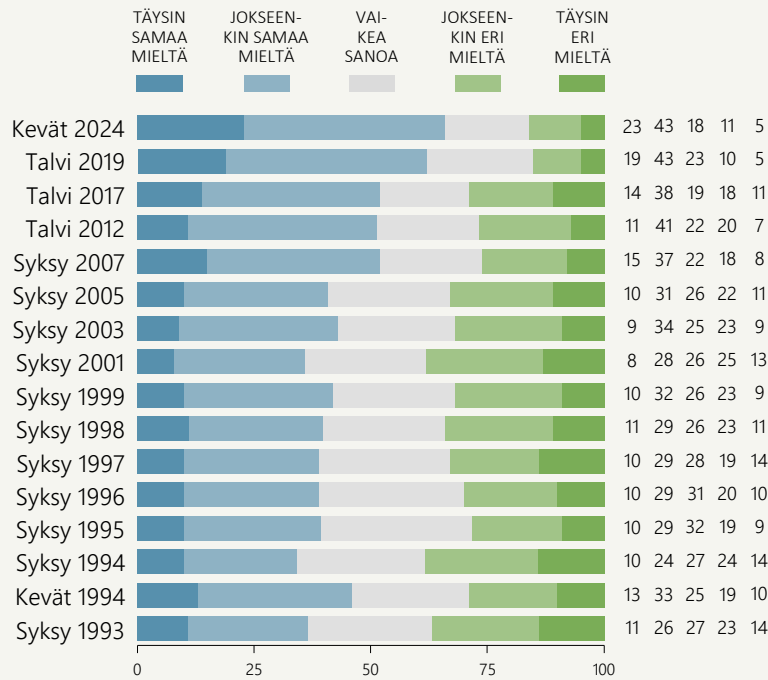
Äänestysuurnille suomalaisia saattaa aktiivoida myös se, että nykyoloissa vain harva näkee EU:lle vaihtoehtoa Euroopan ongelmien ratkojana. Kaksi kolmesta (66 %) ajattelee, että vaikka EU:lla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima, joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä. Vain 16 prosenttia näkee EU:ta parempia vaihtoehtoja Euroopan ohjaamiseen (Kuvio 4).

EU:ta puutteineen käytännössä korvaamattomana pitävien osuus on hieman kasvanut tasolta, jolle se pomppasi vuoden 2019 mittauksessa. Tuolloiset Arvo- ja asennetut-

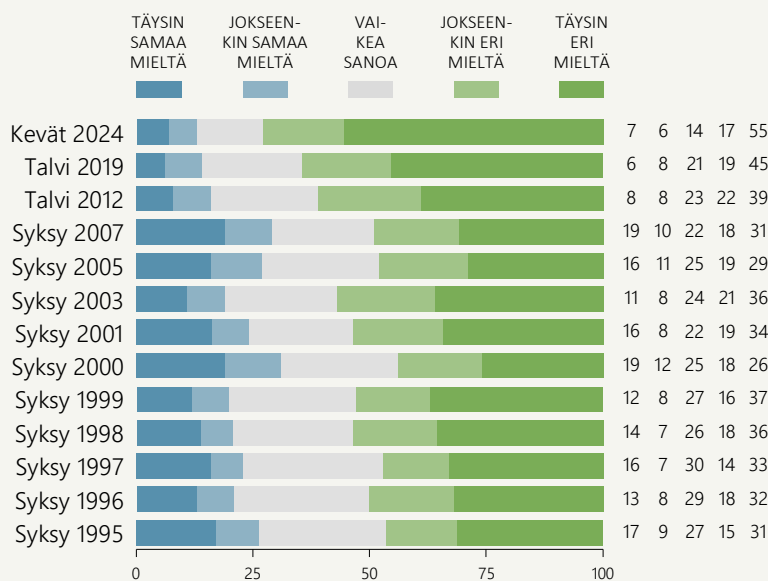
kimuksen tulokset kertoivat, että suomalaiset katsoivat EU:n tarjoavan Suomelle vakautta ja selkänöjää vaikuttaa asioihin, jotka ovat kooltaan Suomea isompia.³

Sittemmin toisiaan seuranneet koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota seurausvaikutuksineen sekä kasvaneet maailmanpolitiikan jännitteet ovat eittämättä vahvistaneet käsi-

Kuvio 4. "Vaikka EU:lla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima, joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä" (%)

Kuvio 5. "Suomen pitäisi erota EU:sta" (%)

tystä siitä, että Suomi tarvitsee EU:ta enemmän kuin EU Suomea. Vain pienehkö osuus (13 %) suomalaisista ajattelee, että Suomen pitäisi erota EU:sta, ja selkeä enemmistö (72 %) on eri mieltä (Kuvio 5).

EU-eroa hyvin huonona ajatuksena ("täysin eri mieltä") pitää nyt ensimmäistä kertaa enemmistö (55 %), ja eri puolueiden äänestäjäryhmissä Suomen eroa EU:sta puoltaa vain muutama prosentti, lukuun ottamatta perussuomalaisten (37 %) ja Liike Nytin (33 %) kannattajia. Näkyvin mielen muutos vuodesta 2019 paikantuu silti EU:sta eroamista aiemmin selkeästi kannattaneisiin perussuomalaisten äänestäjiin, joista nyt osapuilleen yhtä moni (39 %) torjuu kuin hyväksyy ehdotelman EU-erosta (ks. Kuvioliite).

Europarlamentin toiminta on vierasta

Kohtuullisiin lukemiin nousevaan äänestysvarmuuteen saattaa vaikuttaa osaltaan myös se, että suomalaiset arvioivat EU-parlamentin varteenotettavaksi vallankäyttäjäksi. Kolme neljästä (73 %) katsoo, että Euroopan parlamentti on keskeinen poliittinen päätöksentekoaelin, joka vaikuttaa laajasti myös meidän oloihimme, ja vain viisi prosenttia pitää EU-parlamenttia vähäpätöisenä toimijana (Kuvio 6).

Euroopan parlamentin rooli osana EU:n päätöksentekokoneistoa tunnustetaan siis

laajalti, ja suomalaisten käsitys parlamentin roolin tärkeydestä on asteittain aavistuksen kohonnut heijastellen myös parlamentin valta-aseman tosiasiallista vahvistumista.⁴

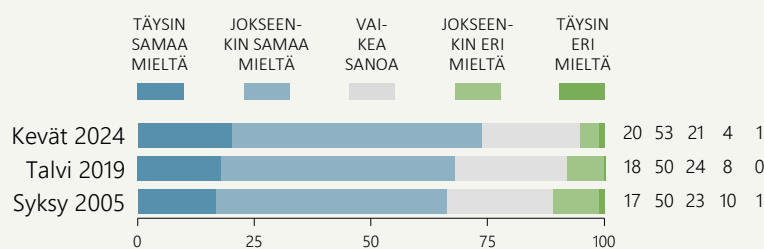
Tästä huolimatta europarlamenttivaalien äänestysprosentti jää kohentuessaankin kymmeniä prosenttiyksikköjä esimerkiksi eduskuntavaaleja alhaisemmaksi, sillä parlamentin toimintatavat ja käytännön vaikutusvalta ovat jääneet suomalaisille melko hämäräksi.

Neljäsosa (26 %) ajattelee, että Euroopan parlamentti on nykymuodossaan pelkkä keskustelukerho, jolla ei ole käytännössä mitään vaikutusta EU:n päätöksentekoon. Selvästi useampi (39 %) katsoo europarlamentilla olevan todellista vaikutusvaltaa, mutta huomattavan moni (35 %) jää vaille mielipidettä parlamentin toiminnasta ja vaikutusvallasta. (Kuvio 7).

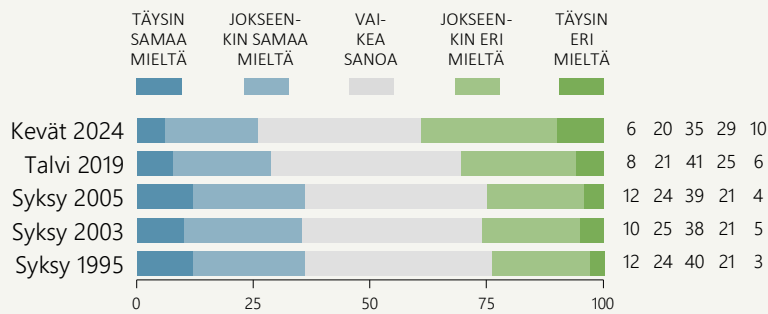
Tulosten välittämä viesti onkin ristiriitainen. Europarlamentin status on suomalaisten silmissä vahva, ja Euroopan parlamenttia pidetään nyt jossain määrin varteenotettavampana toimijana kuin edellisinä vuosikymmeninä. Silti päällimmäiseksi vaikutelmaksi jää se, että suomalaisille on laajalti epäselvää, kuinka Eurooppa-politiikka tarkalleen ottaen toimii ja mitä siihen osallistuvat suomalaiset tekevät.

Peräti kahdella kolmasosalla (65 %) suomalaisista ei oman arvionsa mukaan ole "minkäänlaista kuvaa siitä, mitä maamme edustajat europarlamentissa ovat tehneet tai

Kuvio 6. "Euroopan parlamentti on keskeinen poliittinen päätöksentekoaelin, joka vaikuttaa laajasti myös meidän oloihimme" (%)

Kuvio 7. "Euroopan parlamentti on nyky muodossaan pelkkä keskustelukerho, jolla ei ole käytännössä mitään vaikutusta EU:n päätöksentekoon" (%)

ylipäätään aikovat tehdä”, ja vain neljäsosa (25 %) katsoo olevansa hyvin perillä suomalaisen euroedustajien toiminnasta (Kuvio 8).

Arvo- ja asennetutkimuksen mittausten aikasarja kertoo siitä, että Euroopan parlamentin suomalaisjäsenten toiminta on koko maamme 30-vuotisen jäsenyyssajan jäänyt

Meppien toiminta on hämärän peitossa.

laajalle osalle suomalaisista enemmän tai vähemmän epäselväksi.

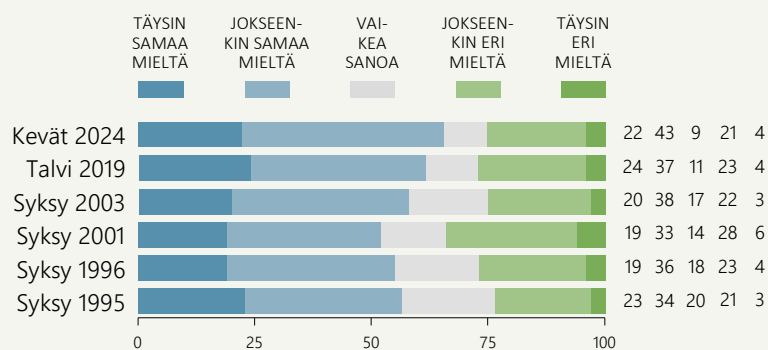
Viime vuosien mittauksissa kuitenkin aiempaa useampi arvioi avoimesti olevansa tietämätön suomalaisten europarlamentaarikkojen toimista.

Tietämättömyys suomalaisten europarlamentaarikkojen aktiviteeteista on laajaa kaikissa väestöryhmissä. Hienoisen poikke-

uksen tekevät vihreitä ja RKP:tä äänestävät, joista likimain puolet arvioi tuntevansa europarlamentaarikkojen toimintaa. Tosin näistäkin ryhmistä toinen puolisko tunnustautuu tietämättömäksi (ks. Kuvioliite).

Äänestäjän ei olekaan aina helppoa tietää edes sitä, kenen joukoissa hänen ehdokkaansa valituksi tultuaan seisoo. Suomalaiset puolueet asettavat ehdokkaat, joista valituksi tulleet eivät kuitenkaan edusta suomalaista puoluettaan. Mepit kuuluvat europuolueensa (joiden jäseniä kansalliset puolueet ovat) ryhmään tai useammasta europuolueesta koostuvaan poliittiseen ryhmään. Toisin kuin Suomen eduskunnassa europarlamentaarikot saattavat usein myös äänestää toisin kuin oma ryhmänsä, sillä ryhmäkuria ei valvota samalla tavoin kuin Suomen eduskunnassa.

Kuvio 8. "Minulla ei ole minkäänlaista kuvaa siitä mitä maamme edustajat europarlamentissa ovat tehneet tai ylipäätään aikovat tehdä" (%)

Viidentoista suomalaisen europarlamentaarikon osuus äänistä jättimäisessä 720 edustajan europarlamentissa on vähäinen, vain kaksi prosenttia. Siksi europarlamentaarikko ei voi hoitaa suomalaisille tärkeitä asioita vain äänestysnappia painamalla, vaan verkostoitumalla ja vaikuttamalla käytävillä, ryhmäsään ja valiokunnissa asioiden valmisteluun ja kompromissien hierontaan. Vaikka Euroopan parlamentin valiokuntatyö on periaatteessa avointa, ei sen seuraaminen ole helppoa.

EU-lait ärsyttävät

Parlamentin lopputuotteet, eli sen EU-laeista sorvaamat mietinnöt, etenevät EU-päätöksenteossa ministerineuvoston ja parlamentin välisiin neuvotteluihin, joiden jälkeen laki hyväksytään – tai hylätään – molemmissa tahoissa mahdollisten viilausten jälkeen.

Vaikka EU-sääntely on jo pitkään vaikuttanut syvästi suomalaisen lainsäädäntöön ja suomalaiset ovat itse sitä olleet tekemässä, on suomalaisten suhtautuminen EU-lakeihin jakautunut. Reilu kolmasosa (36 %) katsoo, että EU:sta tuleva sääntely on paljon mainettaan parempaa ja sitä parjataan suotta, ja hieman useampi (40 %) näkee EU:n sääntelyn moittimisen aiheellisena (Kuvio 9).

EU:ta moititaan usein ylisääntelystä. Vaikka sen peruseräiteisiin tulisi kuulua yhteisiin suuriin asioihin keskittyminen, ovat lainsäädäntökoneistosta ulos putkahtavat direktiivit ja asetukset usein laaja-alaisia

ja joskus pieniinkin yksityiskohtiin puuttuvia.

Tämä ärsyttää suomalaisia siinä määrin, että enemmistö (59 %) arvioi, että EU-jäsenyys pakottaa suomalaiset noudattamaan monia sellaisia normeja ja yksityiskohtaisia säädöksiä, joita emme halua emmekä tarvitse, ja vain reilu neljäsosa (26 %) on tästä eri mieltä (Kuvio 10).

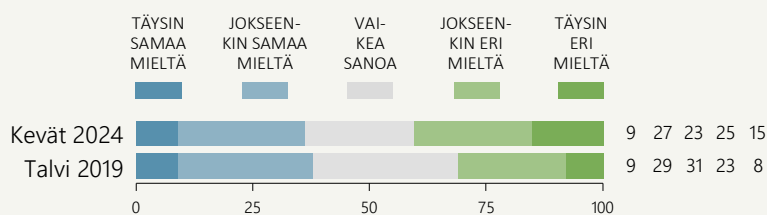
Merkillepantavaa kuitenkin on, että vaikka EU-normien ahdistavuus on kasvanut hieman edellisestä mittauskerrasta, ovat luekmat edelleen kaukana vuosituhannen alkuvuosien lukemista. Tuolloin säädöstulva turhautti noin 80 prosenttia suomalaisista.

Vaikka arjen yksityiskohtiin, kuten esimerkiksi juomapakkausten korkkeihin, puuttuva direktiivi tuskin on suomalaisille aito pulma, ovat sen kaltaiset säädökset ainakin jonkinasteinen ongelma EU:n toiminnan hyväksyttävyydelle. Ne herättävät kansalaisissa paitsi ärtymystä, myös oikeutetun kysymyksen siitä, työskenteleekö EU oikeiden asioiden ja Euroopan maille yhteisten suurten kysymysten parissa.

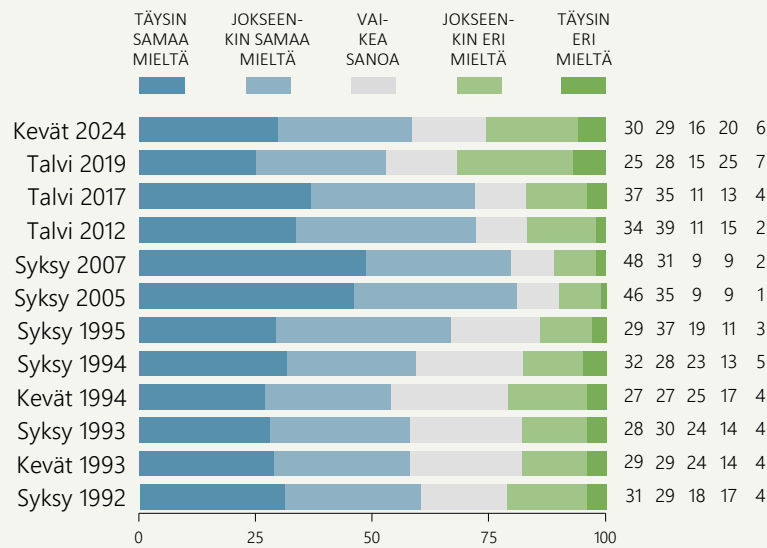
Vaisut arvosanat EU-vaikuttamiselle

Euroopan parlamentti ei päättä EU-laeista yksin, vaan ne hyväksytään myös jäsenmaita edustavassa ministerineuvostossa, jossa Suomi on edustettuna. Päätöksentekoa edeltää yleensä pitkäkestoinen valmisteluprosessi, jonka kuluessa niin europarlamentaarikoilla kuin Suomellakin on lukuisia tilaisuuksia

Kuvio 9. "EU:sta tuleva sääntely on paljon mainettaan parempaa ja sitä parjataan suotta" (%)

Kuvio 10. "EU-jäsenyys pakottaa suomalaiset noudattamaan monia sellaisia normeja ja yksityiskohtaisia säädöksiä, joita emme halua emmekä tarvitse" (%)

sia vaikuttaa säädösvalmisteluun ja saada toivomiaan muutoksia säädösluonnoksiin.

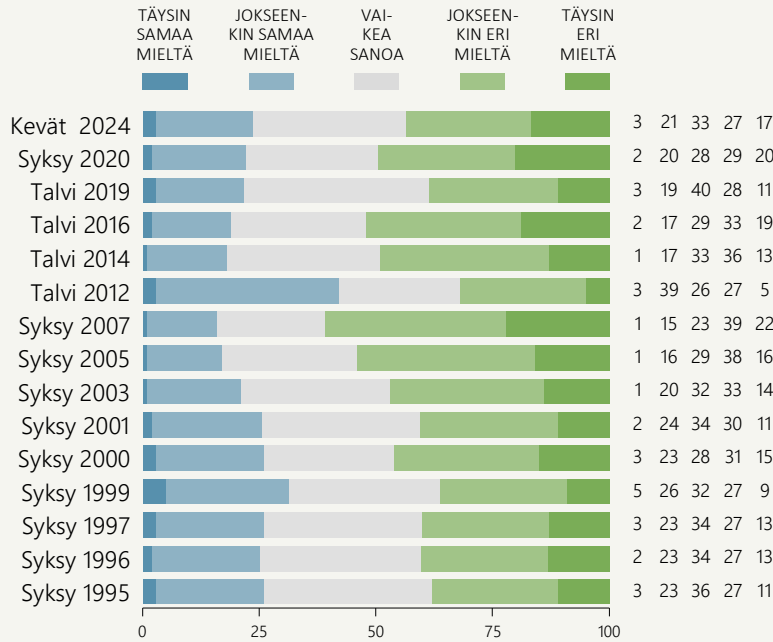
Kansalaisten arvio päättäjiemme ja viranhaltijoidemme onnistumisesta EU-vaikuttamisessa on sekä epäileväinen että epävarma. Vain vajaa neljäsosa (24 %) arvioi, että Suomi on saanut äänensä hyvin kuuluviin EU:n päätöksenteossa, ja selvästi suurempi osuus (44 %) on sitä mieltä, ettei Suomen toimilla ole ollut riittävästi vaikutusta EU:n linjauksiin (Kuvio 11). Suuri osuus (33 %) ei osaa ottaa asiaan kantaa, mikä kielii paitsi EU-asioiden monimutkaisuudesta myös EU-vaikuttamisen käytäntöjen ja tapahtumien ilmeisen heikosta läpinäkyvyydestä kansalaisille.

Suomen EU-jäsenyyden alkuun asti ulottuvat Arvo- ja asennetutkimuksen mittaukset kertovat suomalaisten käsitysten maamme EU-politiikan vaikuttavuudesta säilyneen skeptisinä koko Suomen kohta 30-vuotisen jäsenyyden ajan, joskin Suomen vaikuttamiseen tyytymättömien osuus on vuosituhanen vaihteen jälkeen ollut jäsenyyden alkuaikojen lukemia korkeampaa.

Vain vuonna 2012 suomalaiset katsoivat melko laajalti Suomen äänellä olleen EU-päätöksenteossa väliä. Kyseinen tulos selittyy poikkeuksellisilla tapahtumilla vuonna 2011, jolloin Suomi heittäytyi EU-päätöksenteossa poikkiteloin vaatien ja saaden ainoana maana eräänlaiset vakuudet lainoille, joilla tuettiin eurokriisissä rahoituskelvottomiksi ajautuneita Kreikkaa, Portugalia ja Irlantia sekä Espanjan pankkeja. Nyt tilanne on toinen, eikä enemmistö yhdessäkään väestöryhmässä katso Suomen profiloituneen erityisen näkyvästi EU:n päätöksenteossa, mutta arviot Suomen äänen kuuluvuudesta vaihtelevat paljon.

Myönteisin käsitys Suomen äänen kuulumisesta on vihreiden (50 %) ja RKP:n (43 %) kannattajilla, heikoin taas perussuomalaisten (8 %) ja Liike Nytin (7 %) äänestäjillä, joiden selkeät enemmistöt (79 % ja 62 %) pitävät Suomen ääntä EU:ssa liian vaisuna. Huomio kiinnittyy Suomen EU-politiikan avaimia nykyisin kädessään pitävän kokoomuksen kannattajiin, joista vain neljäsosa (27 %) arvioi Suo-

Kuvio 11. "Suomi on saanut äänensä hyvin kuuluviin EU:n päätöksenteossa" (%)

men saaneen äänensä kuulumaan EU:ssa hyvin ja paljon useampi (41 %) huonosti (ks. Kuvioliite).

Tuloksista voikin päätellä, että suomalaisilla on hyvin erilaisia käsityksiä siitä, mihin Suomen pitäisi EU:ssa pyrkiä ja mistä tarkalleen on kysymys silloin, kun Suomen ääni kuuluu hyvin EU:n päätöksenteossa. Osalle se tarkoittaa ennakoivaa vaikuttamista säädösten valmisteluun ja kohtuullisten kompromissien hieromista.

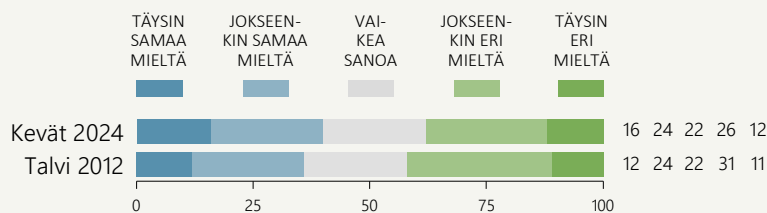
Osalle Suomen vaikuttavuus EU:ssa näyttäytyy kovan kovaa vastaan panemisena sil-

loin, kun kansalliset edut ovat uhattuna. 40 prosenttia katsoo, että Suomen pitää ajaa EU:ssa omaa etuaan silläkin uhalla, että se lamauttaa koko EU:n tai euroalueen päätöksentekokäytännön, mutta käytännössä yhtä moni (38 %) on toista mieltä (Kuvio 12).

Perussuomalaisia äänestäjistä 81 prosenttia katsoo, että koko EU:n päätöksenteko pitää tarvittaessa voida lamauttaa. Yhdenkään muun puolueen äänestäjäryhmän enemmistö ei ole samoilla

PS-äänestäjät ovat valmiita päätöksenteon lamauttamiseen.

Kuvio 12. "Suomen pitää ajaa EU:ssa omaa etuaan silläkin uhalla, että se lamauttaa koko EU:n tai euroalueen päätöksentekokäytännön" (%)

linjoilla, mutta melko suuri osa Liike Nytin (48 %), kristillisdemokraattien (43 %), kokoomuksen (41 %) ja keskustan (38 %) kannattajista jättäisi oven auki kovan linjan käytölle EU:n päätöksenteossa. Myös SDP:n (26 %) kannattajista löytyy jonkin verran valmiutta EU:n päätöksenteon halvauttamiseen Suomen kansallisen edun nimissä, joskin puolet (51 %) heistä torjuu ajatuksen.

Sitä vastoin vain vähäinen osuus vihreiden (7 %) ja RKP:n (9 %) kannattajista sekä viidesosa (19 %) vasemmistoliittoa äänestävistä olisi valmis pysäyttämään EU:n päätöksenteon rattaat. Näissä äänestäjäryhmissä selvät enemmistöt torjuvat päätöksenteon lamauttamisen Suomen oman edun nimissä.

Käytännössä Suomi on viime aikoina vetänyt EU:n neuvostossa varsin tiukkaa linjaa, joka on myös lamauttanut EU:n päätöksentekoa. Vuoden alussa Suomi torjui yritysvastuudirektiivin, joka hyväksyttiin myöhemmin keväällä hieman muutetussa muodossa. Maaliskuussa Suomi otti kielteisen kannan EU:n ennallistamisasetukseen, joka jäi hyväksymättä.

Kansalaisten reaktio Petteri Orpon hallituksen harjoittamaan EU-politiikkaan on kaksijakoinen. Kolmasosa (32 %) on tyytyväinen maamme nykyisen hallituksen toimintaan EU-asioissa, mutta tarkalleen yhtä moni (32 %) on siihen tyytymätön. Huomattava osuus

(36 %) ei osaa ottaa kantaa hallituksen EU-politiikkaan (Kuvio 13).

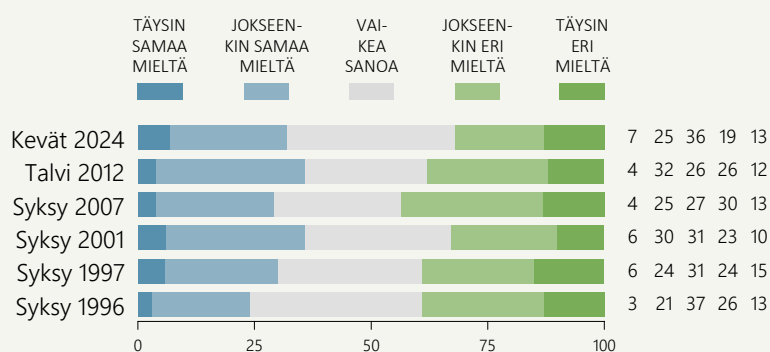
Arvo- ja asennetutkimuksen mittaukset aiemmilta vuosikymmeniltä kertovat, ettei hallitusten toiminta EU-asioissa ole aiemmin saanut osakseen suomalaisten enemmistön hyväksyntää eikä liioin torjuntaa. Tämä johtuu siitä, että kulloisellakin mittaukseralla hallituksessa olleiden puolueiden kannattajat ovat olleet tyytyväisiä ja oppositiota äänestävät tyytymättömiä hallituksen toimintaan EU-asioissa.

Näin on tälläkin kerralla, sillä avoimen hyväksyvästi nykyisen hallituksen toimintaan EU:ssa suhtautuvat vain kokoomusta (63 %) ja RKP:tä (59 %) äänestävät. Melko suopean arvion hallituksen EU-toiminnasta antavat kuitenkin myös keskustan (48 %) ja perussuomalaisten (41 %) kannattajat. Paljon vähemmän vastakaikua hallituksen EU-toimet herättävät vasemmistoliiton (9 %), Liike Nytin (17 %), SDP:n (18 %) ja vihreiden (19 %) kannattajissa (ks. Kuvioliite).

Hyödyt ovat haittoja suuremmat

EU-politiikka on myös sisäpolitiikkaa. Sillä, miltä EU:n politiikka ja hallituksen toimet EU:ssa näyttävät, on vaikutusta asetelmiin kotimaan politiikassa. Kouriintuntuvam-

Kuvio 13. "Olen tyytyväinen maamme nykyisen hallituksen toimintaan EU-asioissa" (%)

min tämä nähtiin Suomessa vuosituhaten alussa, kun perussuomalaiset kasvoi suureksi puolueeksi muun muassa kritisoimalla äänekkäästi ”vanhojen puolueiden” konsensushakuista EU-politiikkaa. Muissakin Euroopan maissa populistit hyödyntävät samaa reseptiä, jonka ytimessä on kansallisen itsemääräämisoikeuden, ylikansallisen integraation ja demokratian välinen kolmiodraama.⁵

Suomalaisista 39 prosenttia ajattelee populismin ja EU-kriittisyyden lisääntymisen eri EU-maiden sisäpolitiikassa olevan pitkälti seurausta EU:n liiallisesta vaikutuksesta elinoloihin näissä maissa, 30 prosenttia torjuu tämän käsityksen, ja yhtä moni ei osaa ottaa asiaan kantaa (Kuvio 14)

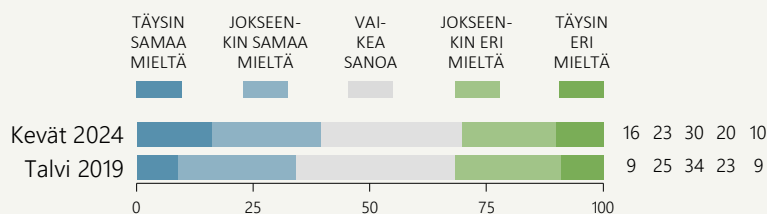
Melko tasapäinen vastausjakauma kätkee sisäänsä suuria mielipide-eroja. Perussuomalaisista (74 %) ja Liike Nytin (76 %) kannattajien suuri enemmistö katsoo, että EU-integraatio kantaa mukanaan populismin siemeniä, ja saman suuntaisesti ajattele-

vat myös keskustan (47 %) ja kristillisdemokraattien (47 %) äänestäjät. Sitä vastoin vain pieni osuus vihreiden (10 %), vasemmistoliiton (14 %) ja RKP:n (15 %) kannattajista näkee yhteyttä populismin ja EU:n vaikutusten välillä. SDP:n ja kokoomuksen äänestäjät jäävät asiassa vaille selkeää mielipidesuuntaa (ks. Kuvioliite).

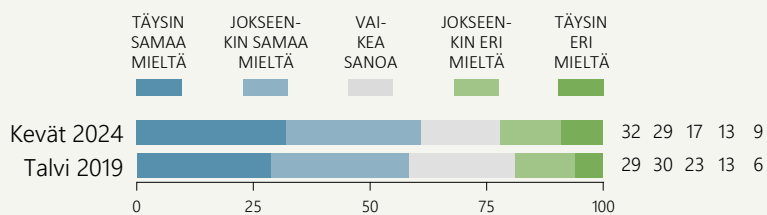
Viime vuosina EU-kriittiselle populismille ei ole Suomessa ollut paljoakaan tarttumapintaa. Viimeaikaiset Arvo- ja asennetutkimukset kertovat, että EU:n tarjoama vapaus, vakaus ja vauraus ovat painaneet suomalaisten vaakakupissa integraation varjopuolia enemmän.⁶ Myös tämänkertaisessa Arvo- ja asennetutkimuksessa selvä enemmistö 61 (%) arvioi, että EU:n jäsenyydestä on Suomelle enemmän hyötyä kuin haittaa, ja reilun viidesosan (22 %) mielestä jäsenyyden haitat ovat olleet hyötyjä suuremmat (Kuvio 15).

Laaja enemmistö miltei kaikissa väestöryhmissä pitää EU:n hyötyjä Suomelle hait-

Kuvio 14. ”Populismin ja EU-kriittisyyden lisääntyminen eri EU-maiden sisäpolitiikassa on pitkälti seurausta EU:n liiallisesta vaikutuksesta elinoloihin näissä maissa” (%)

Kuvio 15. ”EU:n jäsenyydestä on Suomelle enemmän hyötyä kuin haittaa” (%)

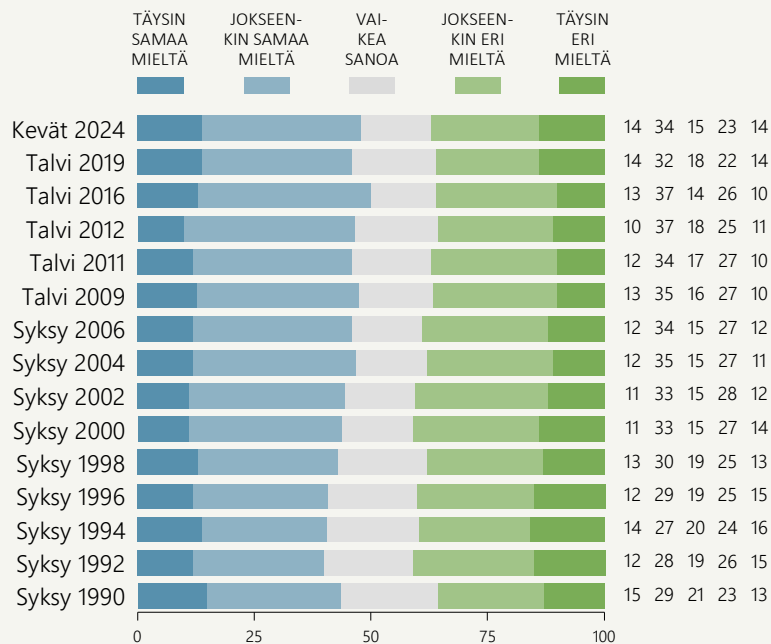
toja laajempina, eikä enemmistö yhdessäkään väestöryhmässä pidä haittoja suurempina kuin hyötyjä (ks. Kuvioliite).

EU-jäsenyyden hyötyjen säilyttäminen jatkossakin haittoja suurempana on ilmeisen tärkeää, sillä yksin eurooppalaisuus aatteena tai identiteettinä ei kaikkia kiinnosta. Hie-man alle puolet (48 %) suomalaisista ilmoittaa tuntevansa itsensä nykyisin paitsi suomalai-

seksi yhä selvemmin myös eurooppalaiseksi, mutta melko suuri osuus (37 %) ei tunne itseään eurooppalaiseksi (Kuvio 16).

Arvo- ja asennetutkimuksen pitkä aika-sarja kertoo, että suomalaisten identiteetin 1990-luvun alussa alkanut verkkainen euroop-palaistuminen ei ole käytännössä edennyt lainkaan viimeisten parinkymmenen vuo-den aikana.

Kuvio 16. ”Tunnen itseni nykyisin paitsi suomalaiseksi, yhä selvemmin myös eurooppalaiseksi” (%)

Viitteet

- 1 Pienten puolueiden (RKP, kristillisdemokraatit, Liike Nyt) kohdalla tuloksia on pienten vastaajamäärien takia pidettävä suuntaa antavina.
- 2 Kaksi kolmesta (65 %) suomalaisesta suhtautuu maamme EU-jäsenyyteen myönteisesti, mutta luvut ovat alemmat kristillisdemokraattien (45 %) ja Liike Nytin (56 %) kannattajien kohdalla. Vähäisintä myönteinen suhtautuminen EU-jäsenyyteen on perussuomalaisen (29 %), laajinta puolestaan RKP:n (94 %) äänestäjissä, ks. Metelinen (2024).
- 3 Haavisto (2019a).
- 4 Euroopan parlamentin valta kasvoi vuoden 2009 alussa voimaan astuneen Lissabonin sopimuksen myötä. Sopimus toi suurimman osan EU:n lainsäädännöstä niin sanottuun yhteispäätösmenettelyyn, jossa EU-lait on hyväksyttävä sekä jäsenmaiden välisessä ministerineuvostossa että Euroopan parlamentissa. Lisäksi parlamentti sai budjettivaltaa ja mahdollisuuden vaikuttaa EU-komission kokoonpanoon.
- 5 Rodrik (2011), ss. 200–205.
- 6 Ks. Haavisto (2019b).

Lähteet

- Haavisto, I. (2019a). Suomalaisen EU-myönteisyys huipussaan, EVA Artikkelit, <https://www.eva.fi/blog/2019/05/09/suomalaisen-eu-myonteisyys-huipussaan/>
- Haavisto, I. (2019b). Vapaus, vakaus ja vauraus – Mitä EU-jäsenyys merkitsee nykysuomalaisille, EVA Analyysi No 75, <https://www.eva.fi/blog/2019/10/14/eu-merkitsee-suomalaisille-vapautta-vakautta-ja-vaurautta/>
- Metelinen, S. (2024). Suomalaiset toivovat yhtenäisempää EU:n ulkopoliittikkaa – EU- ja Nato-asenteet pysyvät myönteisinä, EVA Artikkelit, <https://www.eva.fi/blog/2024/05/09/suomalaiset-toivovat-yhtenaisempaa-eu-ulkopoliittikkaa-eu-ja-nato-asenteet-pysyvat-myonteisina/>
- Rodrik, D. (2011). The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy, W.W. Norton.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 087 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 13.3.–21.3.2024. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgrafiikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

eva

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)